

Kropotkin'in Yılbaşı Mesajı

Zeynel Çuhadar

24.12.2019

İçindekiler

Dickens'in Öyküleriyle Geçen Yılbaşı Arifesi	3
Peki Kropotkin neden yılbaşı üzerine düşünmüştü ve Dickens'in eserini bu kadar önemsemişti?	4
Kropotkin'in Mesajı Paylaşma, Dayanışma ve Adalet!	5

Pek çoğumuzun İngilizce pratik yaparken en çok karşısına çıkan eserlerden biri olan (kısaldığı ve basit diliyle başlangıç seviyesi için ideal olduğundan) A Christmas Carol (Bir Yılbaşı Şarkısı) 1843 yılında ünlü yazar Charles Dickens tarafından kaleme alındı. Gelmiş geçmiş en meşhur Christmas hikayelerinde başı çeken öykü Ebenezer Scrooge adlı “huysuz”, “memnuniyetsiz” yaşlı bir adamın, yılbaşından bir gün önce etrafına üşüşen hayaletlerle olan hikayesini anlatıyor.

Scrooge etrafındakiler tarafından cimri olarak görülür ve pek sevilmez. Hatta soyadı İngilizce’de cimri anlamına gelmektedir. Çevresine toplaşan üç hayalet onun geçmişinin, bugününün ve geleceğinin hayaletleridir, onu “huysuzluğunu” bırakıp “Christmas coşkısına” katmaya çalışırlar. Ancak biraz alternatif bir okumaya yelken açarsak Scrooge’un cimrilikten çok “Christmas adaletsizliğini” ortaya koyan bir analizi olduğunu görürüz. Yeğenin “Yeni yılınız kutlu olsun!” dileğine karşılık şöyle yanıt vermektedir:

Mutlu Noellermiş! Noelleri batsın! Cebinde paran olmadığı halde sana fatura ödeten bir gün olmasının dışında nedir ki Noel senin için? Kendini bir yıl daha yaşlanmış bulup da hayatını bir saat bile zenginleştiremediğin; hesap defterlerini dengelemeye çalışırken, giderlerinin her geçen ay arttığı gerçeğiyle yüzleştiğin bir zaman olmanın dışında? Bana kalırsa...” diye kızgınlıkla sürdürdü: “Ağzından Mutlu Noeller dileği çıkan her aptal, kendi Noel aşında kaynatıp, kalbine saplanmış kutsal bir kazıkla gömmeli. İşte o kadar!”¹

Mutlu olmak için yeterince yoksul olduğunu düşündüğü yeğeniyle de yetinmez Scrooge, sokakta titreyen ancak Christmas ışığıyla mutlu olmaya çalışan adama ve adaletsizliklerle özdeşleştirdiği her şeye, herkese öfkesini haykırmaktadır.

Dickens’in Öyküleriyle Geçen Yılbaşı Arifesi

“Hücreme cılız bir ışık yayan lambayı getirdiler mi, kalemlerle divitimi elimden alıyorlardı; ben de zorunlu olarak çalışmama son veriyordum. Bundan sonrası okuma dönemiymi. Daha çok tarih kitapları okuyordum. Ama çok sayıda roman da okudum. Hatta yılbaşı arifesini tam bir okuma bayramı olarak kutladım. Yakınlarım Dickens’in yılbaşı öykülerini yolla-

¹ Charles Dickens, Bir Noel Şarkısı, Çev. Meral Camcı, Bordo Siyah Yayınları

mıslardı bana. Kimi kez gülerek, kimi kez ağlayarak tüm bayramı bu büyük romancının olağanüstü güzellikteki öykülerini okuyarak geçirdim.” – Peter Kropotkin, Bir Devrimcinin Anıları

Moskova’da yakın zamanda keşfedilen yayınlanmamış arşiv kaynakları, Kropotkin’in Christmas hakkında yazıp çizdiği bazı belgeleri ortaya koyuyor.² Bu bilgiyi Kropotkin’in anılarına göz atıp incelediğimizde, gerçekten de bu çok yönlü yazarın edebiyat eleştirmeni gözüyle Dickens üzerinde gözlemler yaptığını destekleyecek bazı verilere rastlamak mümkün.

Bununla da bitmiyor Kropotkin’in Christmas temasına olan ilgisi. Söz konusu arşivlerde bir yılbaşı kartının arkasına şöyle bir not sıkıştırdığını görüyoruz. *“Christmas arifesinde, hepimiz ayakta olacağız/İnsanlar uyurken gücümüzün farkına varacağız/Mağazalardan ürünleri kamulaştıracak, -çünkü adalet budur-/Ve ihtiyacı olan herkese dağıtacağız”*

Peki Kropotkin neden yılbaşı üzerine düşünmüştü ve Dickens’ın eserini bu kadar önemsemişti?

Kropotkin Christmas’ın yalnızca edebiyattaki izdüşümü ya da “zenginlerin bizden çaldığı ürünleri geri almak” düşüncesini anlatabilecek iyi bir yol olarak kalmasını düşünmemiş, meseleyi bir adım öteye götürerek “Christmas ahlakının” yani başkalarına hediye verme özellikle de çocukları mutlu etme fikrinin İsa’nın doğumuyla pek de alakası olmadığını fark etmişti. Ona göre Christmas’ın antik dünyadaki anlamları ve dünyanın farklı coğrafyalarına yayılmasıyla uluslararası bir olay olması Hristiyan ahlakından ayrılmasını gerektiriyordu. Bu bağlamda “kuzeydeki çalışma alanlarında” Noel babayla beraber bütün yıl çocuklara hediye paketleri hazırlamak için çalışan elfler, (ya da Noel melekleri cinleri ne dersek diyelim) kapitalist üretim tüketim ilişkilerinde pek de bir mantığa oturmuyordu. Yalnızca patronların refahı için üretim yapan ve birbirine “hediye” vermekten ziyade, zenginlerin “yardımlarını” kabul eden halkın genelinde bu yılbaşı kutlamasının, Scrooge’un da dediği gibi bir saçmalıktan öteye gitmediğini görüyoruz.

Kuzeyde başka ne vardı peki? Kropotkin’in Sibirya’da gözlemlediği karşılıklı yardımlaşma ve adaletle hayatta kalan insan ve hayvan toplu-

² <https://www.opendemocracy.net/en/transformation/anarchist-guide-to-christmas/>

lukları vardı. “Hediyeleşme” ancak böyle bir anlam kazanabilirdi. Bunun sadece bir benzerlik olduğu iddia edilebilir belki ancak yalnızca Sibirya’da ya da Noel Baba efsanesinin bütünleştiği Finlandiya’da değil dünyanın her yerinde hediyeleşme çok önemliydi. Hediyeleşmenin özellikle eski toplumlardaki işlevi üzerine çalışan Marcell Mauss’un eseri başta olmak üzere bu konu hakkında yapılan çalışmalarla birlikte düşündüğümüzde aradaki ilişki net bir şekilde açığa çıkmaktadır. Antik dünyada hediyeleşmek, paylaşma ve dayanışmanın özümsemesinde bütünleyici bir işleve sahiptir ve devletsiz ilişki biçimleriyle yozlaştırılmamış halkın zihninde böyle olmaya devam etmektedir.

Kropotkin’in Mesajı Paylaşma, Dayanışma ve Adalet!

Başta anlattığımız Dickens hikayesinde Scrooge bir şeylerin farkındaydı elbette ancak o da bir patrondur. Hikayenin dönüp dolaşp “Christmas ruhunu” hisseden Scrooge’un daha şefkatli bir insan olup fakirlere yardım etmesini sağlaması bir yanda dursun, biz biraz da yılbaşı arifesinde ortalıkta dolaşan bu hayaletlere odaklanalım. Dickens’ın hayaletleri dünyada dolaşan başka bir hayaleti yansıtıyor olabilir miydi? Kropotkin’in “İşyan Ruhu”nda bahsettiği adaletin ve özgürlüğün hayaletini...

Kropotkin, toplumsal adalet üzerine yazdığı onca çalışmasında devletlerin canlı yaşantısına müdahale ettiği her anda mülkiyeti ürettiğini ve toplumsal adaleti yok ettiğini ortaya çıkarmaya çalıştı. Her çeşit hayvan arasında, ilkelinden modernine insan toplumları arasında evrimin esas faktörü olarak karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma dürtüsünü bizlere açıkladı. Halkın kendi hakkı olan ve zenginler tarafından çalınmış olan ihtiyaçları için bu mülkiyete yöneldiğinde karşısında hiçbir gücün duramayacağını vurguladı. Kropotkin’in yılbaşı mesajı basitti, bizden çalınanları geri alalım ve karşılıklı yardımlaşmayı kuralım!

Anarşist Kütüphane

Zeynel Çuhadar
Kropotkin'in Yılbaşı Mesajı
24.12.2019

-Strike! dergisinden

tr.anarchistlibraries.net